

Mari-Liis Veski pidulikul üritusel, kus talle anti aasta sotsiaaltöötaja nimetus.

Mari-Liis Veski: mind on alati huvitanud inimeste elukäik

Annika Poldre

ajakirjanik

Rahvusvahelisel sotsiaaltöö päeval, 19. märtsil kuulutati välja aasta parimad sotsiaalvaldkonna töötajad. Aasta sotsiaaltöötaja nimetuse pälvis **Mari-Liis Veski** Pärnu haigla sotsiaalravi teenistusest.

„Mind on alati huvitanud inimese elu ja tema saatus,” ütleb Mari-Liis Veski. Erialavalikul oli ta kahevahel: teda paelusid inimhinge keerdkäigud, mis tõmbas psühholoogiat õppima, kuid sobivana tundus ka sotsiaaltöö. Seda sai õppida kodu lähedal Pärnu kolledžis, ja nii otsustaski ta sotsiaaltöö korralduse eriala kasuks.

Pärast kolledži lõpetamist 2003. aastal kandideeris ta Pärnu haigla sotsiaaltöötaja kohale. „Kandideerijaid oli palju. Imestasin,

et valiti mind, sest kogemusi mul polnud,” meenutab ta.

Sotsiaaltöötaja roll haiglas

Toona oli haigla psühhiaatrikliniku päevakeskuses kaks sotsiaaltöötajat, teistes osakondades neid polnudki. Peagi hakati haiglas arendama rehabilitatsiooniteenust, mistõttu võeti tööle veel üks inimene, kes peamiselt koostas rehabilitatsiooniplaane. Kui alustati geriaatrilise hindamise ja

juhtumitööga, siis töömaht kasvas veelgi ning loodi töökoht, mille sai Mari-Liis Veski.

Esiialgu oli noore spetsialisti ülesandeks geriaatriameeskonnas patsientide hindamine ja juhtumitöö. „Alguses täpselt ei teatud, mida sotsiaaltöötaja haiglas peab tegema, ega ma ise ka ei saanud aru,” meenutab ta otse koolist tööle suundumise aega.

15 aastaga on tervishoiu sotsiaaltöö väga palju edasi läinud, sotsiaaltöötajast on saanud oluline meeskonnaliige. „Usun, et ükski arst ei kujuta enam ette, et pole sotsiaaltöötajat, kelle poole ta saab pöörduda, kui märkab mõnd mittemeditsiinilist või sotsiaalprobleemi,” arwab Mari-Liis. Haigla sotsiaaltöötaja tegeleb kõigi osakondade patsientidega, vaid psühhiaatriakliinikus on oma sotsiaaltöötaja. Mari-Liis loetleb muresid, millega ta kokku puutub: lasteosakonnas väärkohtlemisjuhtumid, lapsest loobumise lood; eakate puhul peamiselt edasise hoolduse korraldamine; ravikindlustuseta patsientide probleemid, kellele on vaja aidata dokumente vormistada; inimeste abistamine töövõime ja puude raskusastme hindamise taotlemisel.

„Usun, et ükski arst ei kujuta enam ette, et pole sotsiaaltöötajat, kelle poole ta saab pöörduda, kui märkab mõnd mittemeditsiinilist või sotsiaalprobleemi.”

Eakatel on mureks hooldekodukohtade nappus. Üks osa Mari-Liisi tööst ongi aidata inimesel leida tema tervislikule seisundile ja vajadustele sobiv koduteenus või asutus, kuhu minna, kui ravi saab läbi ja ta kirjutatakse haiglast välja. Sotsiaaltöötaja aitab väljakirjutamist ette valmistada, et tagada patsiendi toimetulek pärast haiglast

lahkumist. Selleks tuleb tihedalt suhelda omavalitsustega. „Kui inimene on võimeline kodus hakkama saama, aga vajab tugiteenuseid, siis viin ta kokku nendega, kes hakkavad talle neid korraldama. Kui on kindel, et ta kodus hakkama ei saa ja vajab ka õendustoiminguid, siis otsin talle statsionaarset õendushooldusteenust ja edasi juba koos omaste või kohaliku omavalitsusega hooldekodu kohta,” kirjeldab ta oma igapäevatööd.

Haigla sotsiaaltöötaja ei tegele siiski kõigi patsientidega. Enamasti suunavad osakonnad neid ise sobivale teenusele, aga kui tekib mõni takistus või inimese edasise toimetulekuga on probleeme, siis tuleb appi sotsiaaltöötaja. Sotsiaaltöötaja aitab ka omastel sobivat teenust leida.

Kui inimene satub haiglasse ootamatult ja raske terviserikkega, on see perele suur löök. Sel juhul on sotsiaaltöötaja ülesanne perekonda toetada, vajadusel vahendada kokkusaamisi arstidega ja korraldada suhtlust omavalitsuse ametnikega. Tema ülesanne on hinnata haige vajadusi ja edasisi võimalusi ning otsida sobivad teenused.

Patsiendi lähedasi tuleb nõustada nii, et nad oskaksid tegutseda juba siis, kui inimene on alles haiglas, st haige tulevikust tuleb anda tegelikkusele vastav pilt. Mari-Liis on näinud omaste süümepiinu; süütunne vaevab ka neid, kes on haiget aastaid kodus hooldanud ja enam ei jaksa, sest on ise läbi, kurnatud ja depressioonis. Seda nähes püüab ta inimesi lohutada.

Vaata sõõrikut, mitte selle auku

Mari-Liisile meeldib filmirežissöör David Lynchi kujundlik ütlemine, et vaata sõõrikut, mitte selle auku. Nii proovib temagi keskenduda võimalustele ja aidata inimestel need üles leida ootamatu haigusega

kaasnevas segaduses.

Eriti suureks löögiks on ajuinfarkt jt neuroloogilised haigused, kus jäädakse järsku voodihaigeks. Siis tekib nii haigel kui omastel korraga palju küsimusi edasise elukorralduse kohta.

Kui inimene on endast väljas seetõttu, et jäi haigeks, siis meditsiiniline teave talle väga korda ei lähegi, sest ta on alles eitamise faasis. Siin tulebki appi sotsiaaltöötaja, kes räägib arsti jutu uuesti, aga alustab lihtsalt käehoidmisest ja kasutab asjaolude selgitamisel lihtsamaid ja arusaadavaid sõnu.

Sellises olukorras on inimesed väga tundlikud. Sotsiaaltöötajal tuleb olla puhver, kui juhtub, et patsient või lähedane läheb meditsiinisüsteemiga vastuollu. Vahel võivad suhted olla keerulised, sest tihtipeale on inimesed väga kriitilised. Mari-Liis on leidnud nipi, kuidas inimesel „aur“ välja lasta. „Pigem kirutakse arstiabi üldiselt, aga ma kasutan nüüd sellist võtet, et kui inimene on agressiivne või süüdistav, siis vastan talle headusega. Naeratan ja ütlen, et te olete väga ärritunud, olete ilmselt väga mures oma lähedase pärast ja olukord on teile tõesti raske. Proovin mõista. Ma näen põhjust, kust selline käitumine pärit, tean, miks inimene võib nii käituda, ja saan aru. Rasked hetked põhjustavad stressi ja see mõjutab käitumist.”

Kui keegi helistab ja sõimab, siis Mari-Liis vastab: „Täna. Kas teil oli veel midagi?”. Helistajat ehmatatakse, kui vasturünnakut ei järgne, ja hakkab vabandama.

Mari-Liisi rõõmustab see, et nüüd on võimalik saada haiglas erialast supervisiooni. Pärnu haigla juhtkond on olnud väga toetav tervishoiu sotsiaaltöö arendamisel, loodud on sotsiaalravi teenistus, mille koosseisus tegutseb sotsiaaltöö ja rehabilitatsiooni üksus ning laste ja noorte vaimse tervise keskus. „Mind on haiglas hoidnud meeskond ja

kollektiiv,” ütleb Mari-Liis, kes peab tähtsaks häid suhteid kolleegidega ja toetavat õhkkonda.

Vaadates tagasi 15 aastale, ütleb Mari-Liis, et praegu on pöördumisi sotsiaaltöötaja poole rohkem, ja oletab, et ehk on põhjus selles, et inimesed on tervishoiu sotsiaaltöötaja rollist teadlikumad. Kasvanud on juhtumite arv ja muutunud kolleegide suhtumine sotsiaaltöötajasse: mõistetakse, et ta on oluline meeskonnaliige, kes teeb meditsiinipersonali elu natuke kergemaks ja kaudselt aitab tõsta ka ravi kvaliteeti.

Lastel on omad mured

Kui täiskasvanud patsientide mured on aastast aastasse pea samad, siis laste puhul on varasemast rohkem vaimse tervise probleeme. Võib-olla märkab ta seda nüüd paremini, sest tegeleb rohkem laste mänguteraapiaga. Mari-Liisi meelest mõjutab ühiskonnas toimuv ka lapsi: neil on rohkem käitumisprobleeme, suitsiidikatseid ja telefonisõltuvust. Vanematel on aga laste jaoks vähem aega. Oma diplomitöö tegi ta samuti lastest, uurides, kuidas kooli vahetamisega võib ennetada sealt väljalangemist.

Mänguteraapiaga tegeleb ta laste ja noorte vaimse tervise keskus, millele lisandub ennetustöö lastevanemate koolitusprogrammis „Imelised aastad”. See Tervise Arengu Instituudi korraldatav üle Eesti levinud programm keskendub 2–8aastaste laste vanematele vanemlike oskuste õpetamisele. „Seda on väga vaja, sest enam ei ela põlvkonnad koos ja vana vanemad ei saa oma tarkusi harjunud viisil edasi anda,” arwab Mari-Liis. Õpetus põhineb käitumise õppimise ja muutmise psühholoogilistel põhimõtetel. Kui vanematel on raskusi laste käitumisega, õpetatakse neile, kuidas luua lapsega hea suhe. Neli kuud kestvas programmis kohtutakse kord

nädalas grupitööks. „Grupitöö meetod on minu jaoks uus ja põnev,” leiab ta ja kiidab kogemustega õpetajat Helar Petersoni, kellega koos seda tööd teeb.

Areng hoiab erksana

„Mind hoiab haiglas erksana see, et kogu aeg saan targemaks,” ütleb Mari-Liis, kes on pidevalt ennast täiendanud. Ta on läbinud pereteraapia ja loovteraapia sissejuhatavad kursused ning õppinud mänguterapeudiks. Selleks et inimest paremini mõista ja aidata, on vaja tunda inimhinge peensusi. Teraapiaõpingutest on töös väga palju abi olnud. Sissejuhatus pereteraapiasse aitab mõista, kuidas pere kui süsteem töötab ja lapsi mõjutab. Lastega töötades tuleb tegelda ka perekonnaga, sest kui pere elu jätkub vanaviisi ja lapsega tehtavat ei toetata, siis on selle mõju väga väike.

„Õppisin mänguterapiat, sest tundsin, et tahan töötada lastega põhjalikumalt ja pikemalt, et oleks rohkem võimalusi ja „tööriistu” väikeste patsientide aitamiseks. Tahtsin ka rohkem psühholoogiasse piiluda. Otsin uusi võimalusi ja samas töö neid ka pakub. Kui poleks arengut, siis võib-olla vahetaksin töökohta,” arwab ta.

Paratamatult tuleb haiglas ette hetki, kus töö tundub raske. „See juhtub siis, kui tunned, et sinule pannakse liiga suuri ootusi ja sul pole nende täitmiseks ressursse. Või kui oodatakse teenust, millele on pikk järjekord,” tõdeb Mari-Liis.

Mõnikord on laste lood väga rasked. „Kannad neid kaasas, eriti siis, kui tunned, et asjad on halvasti, kui ei saa midagi teha,” räägib Mari-Liis. Supervisioon on üks võimalus, aga abi on ka kovisioonist, mure jagamisest kolleegiga, kes toetab ja mõistab. Vahel ei aita seegi, siis tuleb tegelda oma vaimu ja kehaga, teha sporti.

Jõudu annavad oma lapsed, kolme ja

FOTO: ERAKOGU

Mari-Liis Veski nimetab ennast puukallistajaks ja ütleb, et loodus annab jõudu.

pooleaastane poeg ning 12aastane tütar, ja abikaasa. „Me oleme kogu perega, nagu ise ütleme, puukallistajad. Käime metsas matkamas. Loodus annab jõudu nagu ka kaunid kunstid, teater ja muusika,” jutustab Mari-Liis. Ta nimetab end melomaaniks, kellele meeldib kuulata kõike, klassikast kuni raske rokini, eriti aga alternatiivset muusikat. Tal on mootorratturi load, kuid pärast poja sündi on see hobi soiku jäänud. Praegu võtab suure osa vabast ajast oma kodu rajamine.

Töös peab Mari-Liis kõige tähtsamaks suhtlemist inimesega. „Kõige rohkem ravib suhe, inimlik kontakt, inimlikkus,” lausub ta.

Rõõmu teeb see, kui kliendil läheb kergemaks, kui ta on raskest seisust pääsenud.

Rõõmu teeb siiras tänu. Meie kohtumise päeval on Mari-Liisi töölaua lilled. „Armas hetk oli, kui üks mänguteraapias käiv 7aastane laps tuli, lilled käes. Küsisin, et mille puhul. Laps ütles: ma kuulsin, et sa said mingi tähtsa preemia. Niisugused hetked annavad jõudu.”

„Kõige rohkem ravib suhe, inimlik kontakt, inimlikkus.”

Sotsiaaltöötajale olulistest isikuomadustest nimetab Mari-Liis esimesena empaatiavõimet ja sõbralikkust. Kui ta Pärnu kolledžis õppis, siis polnud veel õppekavas rehabilitatsiooni, kuid hoolega sai õpitud psühholoogiat. Ta peab teoreetilisi teadmisi vajalikuks, kuid arvab, et kõige rohkem õpetab praktika. Meditsiinist ongi ta palju juurde õppinud, et saada aru, mida

mingi diagnoos kaasa toob, mis peitub haiguse taga. Tervishoiu sotsiaaltöötajale on neid teadmisi vaja. „Mulle meeldib teine kokkupuude meditsiiniga,” lausub ta. Võib-olla sellepärast, et Mari-Liisi ema on kiirabitöötaja ja tädigi oli meditsiiniga seotud. Mari-Liis arvab, et enne sotsiaaltöö õppimist oleks kasulik olla töövari, et saada selle töö kohta täpsemat teavet. Siis selgub, kas töö võib sobida või mitte. Sotsiaaltöö eriala annab tema sõnul väga avaraid võimalusi klienditööks. Murelikuks teeb aga see, et sotsiaaltöötaja maine ühiskonna silmis on madal, kuid see kuvand on paranemas.

Mõnikord on ta unistanud, et ta võiks olla hoopis keegi RMKs. „Neil hetkedel, kui on raske, mõtlen, et nii hea oleks olla metsas. Isegi kujutlusel sellest on tervendav toime,” naeratab ta. **S**